

WYCHOWANIE SŁUCHOWE – UCZENIE SIĘ SŁUCHANIA

Poznanie świata dźwięków możliwe jest dzięki stopniowemu nabywaniu umiejętności słuchowych, przez słyszenie i słuchanie. Warunkiem tego poznania jest prawidłowo działający narząd słuchu, w którego poszczególnych częściach dźwięk jest odbierany, przekazywany, rozpoznawany i zapamiętany. Tak dzieje się w przypadku prawidłowo słyszającego dziecka.

Inaczej jest z dzieckiem z wadą słuchu. Od momentu urodzenia, nawet już w życiu płodowym, ma ono utrudniony dostęp do świata dźwięków. Bezpiecznie odpoczywający w brzuchu mamy maluch nie słyszy jej głosu, nie docierają do niego różnorodne dźwięki odległego jeszcze świata zewnętrznego, które będzie później aktywnie poznawał. Po urodzeniu noworodek nie słyszy odgłosów, które wypełniają otoczenie. Przyczyną tego jest nieprawidłowo wykształcony lub działający narząd słuchu. To sprawia, że funkcje słuchowe dziecka z wadą słuchu nie mogą rozwinąć się w sposób naturalny i w odpowiednim czasie. Oznacza to, że dziecko wymaga pomocy w odkrywaniu i uczeniu się dźwiękowej strony świata. Pierwszym elementem ułatwiającym niesłyszącemu dziecku wejście w świat dźwięków jest szybkie i odpowiednie do jego wady słuch zaopatrzenie go w protezę słuchową (aparat słuchowy lub implant ślimakowy) wzmacniającą poziom odbieranych bodźców akustycznych. Dzięki temu ma ono możliwość usłyszenia niedostępnych do tej pory wielu dźwięków. Dalszym krokiem jest ich poznanie i zrozumienie, co oznaczają. **Szereg działań wspomagających naukę słuchania u niesłyszącego od urodzenia dziecka stanowi wychowanie słuchowe.**

Trening słuchowy to przypominanie poznanych wcześniej dźwięków za pomocą różnych ćwiczeń słuchowych. Dotyczy osób z głuchotą postlingwalną, które utraciły słuch po opanowaniu mowy.

WYCHOWANIE SŁUCHOWE- to działania polegające na uaktywnieniu resztek słuchowych, jakie posiada dziecko z uszkodzonym narządem słuchu, wykształceniu zdolności ich wykorzystania dla lepszej orientacji w otoczeniu oraz rozwoju mowy.

Wychowanie słuchowe najlepiej jeśli jest rozpoczęte przed 6-stym miesiącem życia; powinno być prowadzone systematycznie i konsekwentnie. Okres największej gotowości do przyswajania mowy na drodze słuchowej to pierwsze 3 lata życia dziecka. Dlatego warto je maksymalnie wykorzystać, jak najwcześniej wdrażając program wychowania słuchowego. Wychowanie słuchowe powinno odbywać się nie tylko na zajęciach z logopedą. Powinno być ciągłym doświadczaniem dźwięków każdego dnia od rana do wieczora. Rodzice powinni być tego świadomi oraz powinni wiedzieć jak być przewodnikiem dziecka w otaczającym świecie dźwięków. Zdaniem wychowania słuchowego jest rozpoznawanie mowy na drodze słuchowej i rozwój języka i mowy dźwiękowej.

Podstawowe etapy wychowania słuchowego:

1. Percepcja dźwięków (detekcja, odbiór).
2. Dyskryminacja dźwięków (różnicowanie dźwięków).
3. Identyfikacja dźwięków.
4. Rozumienie i rozwijanie mowy.

Ćwiczenia na każdym etapie wychowania słuchowego powinny być prowadzone na materiale niejęzykowym i językowym.

Percepcja dźwięków –odkrywanie dźwięków. Dążenie do wykrywania u dziecka świadomości dźwięku, czyli umiejętności dostrzegania bodźca oraz tego, że przestał działać (reakcja na dźwięk i brak dźwięku). Uczenie dziecka zwracania uwagi na dźwięki z otoczenia a i reagowania na nie w odpowiedni sposób.

Propozycje ćwiczeń:

- Reagowanie na głos – kołysanie dziecka jednocześnie śpiewając- przestajemy kołysanie i w tym samym momencie przestajemy śpiewać (ruch=śpiew; brak ruchu= brak śpiewu).
- Reagowanie na muzykę i jej brak – tańczymy z dzieckiem (małe dziecko trzymamy na rękach) gdy słysząc muzykę, zatrzymujemy się w momencie wyłączenia muzyki (starszemu dziecku pokazujemy gest „nie ma” rozkładając ręce).
- Reagowanie na dźwięki z otoczenia – uczymy świadomego odbierania dźwięków z otoczenia poprzez zwracanie uwagi na charakterystyczne dźwięki np. dźwięki urządzeń domowych, pojazdów, zwierząt, przyrody, zabawek grających, ludzi.
- Zabawy na sygnał- warunkowane na dźwięk. Ćwiczenia te początkowo wykonujemy przy użyciu bębna. Wrażenia słuchowe łączymy ze wzrokowymi, tzn. dziecko musi czekać na sygnał bębna, który słyszy i widzi, a następnie zareagować, wrzucając np. klocek do wiaderka. Dziecko trzyma klocek przy swoim uchu, na dźwięk bębna wrzuca go do wiaderka. Kiedy dziecko zrozumie zasadę wprowadzamy wrzucanie na sygnał bębna bez kontroli wzrokowej.
- Lokalizacja źródła dźwięku w przestrzeni. Uczymy dziecko wskazywania, z której strony dochodzi słyszany dźwięk.

Dyskryminacja dźwięków – szukanie różnic i podobieństw między dźwiękami. Ćwiczenia należy zacząć od różnicowania dwóch skrajnych dźwięków. Dziecko uczy się rozpoznawania takich cech dźwięków jak: natężenie (głośno- cicho), długość (długo- krótko), tempo (wolno-szybko), wysokość (nisko- wysoko), intonacja, liczba zjawisk akustycznych. Na tym etapie wychowania słuchowego stosujemy też ćwiczenia związane z różnicowaniem rytmów.

Propozycje ćwiczeń:

- Cicho –głośno
-Chodzimy cicho i głośno.

- Klaszczemy cicho i głośno.
 - Uderzamy ręką w stół lub podłogę cicho i głośno.
 - Mówimy szeptem (cicho) i krzyczymy (głośno).
 - Czytamy/powtarzamy samogłoski, sylaby, wyrazy, zdania cicho i głośno.
 - Wprowadzamy gesty lub ilustracje obrazujące głośno i cicho np. zatykanie uszu (głośno), kładzenia palca na ustach (cicho) w zabawach instrumentami np. gramy na tamburynie głośno i cicho.
 - Długo-krótko.
 - Zabawa w naśladowanie głosów zwierząt –kura gdacze krótko ko, ko, ko,ko; kot miauczy długo miauuuuuuuuu.
 - Zabawa w naśladowanie głosów pojazdów- jedzie pociąg puuuuf, puuuuuf (wymawiamy długo przeciągając uuuuu), jedzie pociąg tu,tu,tu (krótko).
 - Wolno-szybko.
 - Gramy na instrumentach w różnym tempie (wolno- szybko).
 - Chodzimy wolno tup, tup, chodzimy szybko tup,tup.
 - Jedziemy autem po dywanie wolno-szybko.
 - Nisko-wysoko.
 - Gramy na bębnie (niski dźwięk) i na trójkącie (wysoki dźwięk).
 - Chodzimy jak niedźwiadki gdy słyszymy bębenek, biegamy z rączkami uniesionymi do góry, jak ptaszki gdy słyszymy trójkąt.
 - Intonacja.
 - Mówimy do dziecka z różną intonacją (np.:pytanie, smutek złość, radość) a dziecko wskazuje odpowiedni obrazek.
 - Rytmy.
 - Wystukiwanie, wyklaskiwanie, odtwarzanie rytmów zaprezentowanych przez dorosłego.
 - Prezentowanie rytmów stworzonych przez dziecko.
- Identyfikacja dźwięków –rozpoznawanie dźwięków i nadawanie im znaczenia. Ćwiczenia należy zacząć od rozpoznawania

dźwięków z najbliższego otoczenia dziecka. Uwrażliwianie dziecka na dźwięki, których źródłem mogą być:

-pojazdy

-czynności(pukanie do drzwi, gwizdanie czajnika, odkurzanie itp.)

-płacz, śmiech kasłanie, chrapanie

-przyroda (deszcz, burza, strumień, szum drzew)

-odgłosy zwierząt

Kolejne ćwiczenia to rozpoznawanie dźwięków mowy (głoska, sylaba, wyraz, zdanie). Ćwiczymy identyfikację mowy różnych osób.

Propozycje ćwiczeń:

-Zabawy dźwiękonaśladowcze. Posłuchaj i podaj mi zabawkę-bam, bam (bębenek), tu,tu, tu (słoń); cyk, cyk, cyk (zegarek) itd.

-Pokaż co słyszysz (w zamkniętym zbiorze obrazków – zwierzęta, pojazdy, instrumenty, czynności, przyroda itd.)

-Wskaż kto to mówi (kobieta, mężczyzna, dziecko).

-Pokaż co słyszysz (w zbiorze liter, sylab, wyrazów, zdań).

- Rozumienie i rozwijanie mowy

Proponowane ćwiczenia:

-Wprowadzanie i utrwalanie pojęć poprzez wielokrotne użycie w różnych sytuacjach.

-Systematyczne sprawdzanie rozumienia wprowadzonych pojęć. Daj kota, pokaż psa, nakarm lalkę itd.

-Wprowadzanie jednocześnie różnych części mowy, a nie tylko nazywanie obiektów i zjawisk z otoczenia dziecka.

-Budowanie dialogów. Utrwalanie znaczenia różnorodnych pytań.

Opracowanie Anna Celeda